

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України
«Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні
правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення
порядку розгляду рапортів військовослужбовців»
*(реєстр. № 15120 від 31.03.2026)**

***Анотація.** В інформаційній довідці досліджуються підстави запровадження адміністративної відповідальності за порушення порядку розгляду рапортів військовослужбовців у контексті проекту Закону України (реєстр. № 15120 від 31.03.2026) (далі – законопроект).*

Розглядається відповідність законопроекту вимогам Конституції України, основоположним засадам правотворчої діяльності, нормам чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення та законодавства, що визначає порядок організації роботи з рапортами військовослужбовців.

***Ключові слова:** адміністративна відповідальність, правопорушення, військовослужбовці, посадова особа, рапорт.*

Вступ

Удосконалення правового регулювання проходження військової служби в Україні набуває особливої актуальності через триваючу збройну агресію та потребу у підвищенні боєздатності Збройних Сил України, актуалізуючи питання забезпечення прав військовослужбовців в частині запобігання порушень військовими службовими особами порядку розгляду рапортів.

Загальні права та обов'язки військовослужбовців Збройних Сил України, їх взаємовідносини, обов'язки посадових осіб, систему заходів, що вживаються для організації повсякденного життя і діяльності військовослужбовців визначено Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України, затвердженим Законом України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» від 24 березня 1999 року № 548-XIV та деталізовано у Порядку організації роботи з рапортами військовослужбовців у системі Міністерства оборони України, затвердженим наказом Міністерства оборони України від 06 серпня 2024 року № 531.

Законопроект розроблено з метою «забезпечення належного соціального та правового захисту військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, зміцнення військової дисципліни та правопорядку шляхом запровадження адміністративної відповідальності командирів (начальників) за порушення порядку розгляду рапортів та забезпечення принципу невідворотності відповідальності»¹.

¹ Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо встановлення відповідальності за порушення порядку розгляду рапортів військовослужбовців» (реєстр. № 15120 від 31.03.2026). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/3392061>

Пропонується доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) статтю 172-21 «Порушення порядку прийняття та розгляду рапортів військовослужбовців», передбачивши відповідальність військової посадової особи за незаконну відмову у прийнятті або реєстрації рапорту військовослужбовця, військовозобов'язаного чи резервіста, порушення встановлених законодавством строків його розгляду, ненадання відповіді або залишення рапорту без розгляду.

Основна частина

Визнаючи необхідність удосконалення підстав відповідальності за військові адміністративні правопорушення, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Зміни норм закону, а особливо ті, які спрямовані на запровадження/посилення адміністративної відповідальності, повинні базуватися на результатах аналізу практики застосування відповідних статей КУпАП, зокрема, даних, які би доводили недостатню ефективність чинної редакції норми, наявність проблем у її застосуванні та/або наявність випадків, коли справді небезпечні діяння залишалися безкарними внаслідок недосконалості закону.

Наведені в пояснювальній записці до законопроекту твердження на кшталт: «На сьогодні Кодекс України про адміністративні правопорушення не містить спеціальної норми, яка б передбачала відповідальність військових службових осіб за порушення порядку розгляду рапортів; відповідальність за такі дії є недостатньо визначеною» не можуть вважатися достатнім обґрунтуванням доцільності прийняття пропонованих законодавчих новел.

Виокремлення підстав адміністративної відповідальності за порушення порядку розгляду рапортів військовослужбовців є проявом надмірного правового регулювання, що суттєво ускладнюватиме правозастосовну практику.

Так, чинним КУпАП вже передбачено відповідальність за: зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем (стаття 172-13 КУпАП); перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (стаття 172-14 КУпАП); недбале ставлення до військової служби (стаття 172-15 КУпАП); бездіяльність військової влади (стаття 172-16 КУпАП). Окрім цього, якщо наслідком таких протиправних діянь військових службових осіб є заподіяння істотної шкоди, відповідальність настає за статтями 425, 426, 426-1 Кримінального кодексу України.

Концептуально вразливим є пропоноване законопроектом поняття «військових посадових осіб», оскільки визначаючи ознаки спеціального суб'єкта військових адміністративних правопорушень (глава 13-Б КУпАП), законодавець оперує поняттям «військова службова особа». Так, відповідно до Примітки до статті 172-13 КУпАП під військовими службовими особами

розуміються військові начальники, а також інші військовослужбовці, які обіймають постійно чи тимчасово посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним дорученням повноважного командування.

У пояснювальній записці зазначено, що реалізація законопроекту не потребує додаткових видатків із Державного бюджету України та місцевих бюджетів. Водночас за наслідками очікуваної сплати адміністративних штрафів за порушення порядку розгляду рапортів військовослужбовців. Внаслідок цього, його практична реалізація матиме суттєвий вплив на підвищення показників дохідної частини державного бюджету, оскільки може призвести до збільшення його доходів від надходження сум штрафів у разі виявлення відповідних порушень. Незважаючи на це, всупереч частині першій статті 27 Бюджетного кодексу України та частині третій статті 91 Регламенту Верховної Ради України необхідне фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки) не додається.

Положення законопроекту щодо набрання чинності законом не враховують приписів Конституційного Суду України, викладених у Рішенні від 15 квітня 2020 року № 2-р(П)/2020, де зазначено, що відповідно до принципу верховенства права важливо передбачити розумний часовий проміжок між офіційним оприлюдненням закону й набранням ним чинності.

Висновки

Концептуальна ідея законопроекту щодо запровадження адміністративної відповідальності військових посадових осіб за порушення порядку розгляду рапортів військовослужбовців не узгоджується із положеннями чинного законодавства в частині визначення критеріїв розмежування підстав адміністративної та кримінальної відповідальності військових службових осіб.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

**Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*